

Thomas Olde Heuvelt

Harten Sara

Beesje, mijn levenslicht, mijn lendenvuur. Mijn zin, mijn ziel. Bee-sje: de lippen lopen een tweevoudige trip van strekken naar tuiten, met in het midden, adem over de tong. Bee. Sje.

Vladimir Nabokov, interpretatie

DE EERSTE LIEFDE VAN MIJN LEVEN

De eerste liefde van mijn leven was mentaal. Hij heette Beesje en was geen mens maar een dier, wat van mij een mentale zoöfiel maakt, hoewel ik niet hou van hokjesdenken. Ik vind het moeilijk mensen in hokjes te plaatsen, vooral mezelf. Als ik dat probeer, beginnen de dingen die ik over mezelf denk te weten door elkaar te lopen, zodat het lijkt alsof ik een vreemdeling ben in mijn eigen lichaam. Beesje wist maar al te goed dat hij mentaal was. Van de schaduw die dat over zijn bestaan wierp was hij zich zijn leven lang bewust, evenals van het praktisch nut.

Zo meldde Beesje op een keer dat hij zwanger was. We waren op trekvakantie en het thuisfront berichtte dat Sems tante José een zoon had gekregen. Beesje mocht dergelijke voorvallen graag ter inspiratie gebruiken. Op mijn commentaar dat hij helemaal niet zwanger kon raken omdat hij mannelijk was, wierp hij tegen dat geslachtelijke beperkingen op hem niet van toepassing waren en hij technisch geproken niet eens bevrucht hoefde te worden.

‘Sem,’ begon ik, maar Beesje viel me in de rede.

‘Je wilt gewoon niet dat ik drachtig ben, want dat tast je aan in je vrouwelijkheid.’ Dat was Beesje niet.

‘Kijk, zwangerschapsrui,’ zei hij, en toonde me trots de kale plekken rondom de tepels in zijn vachtje. Dat was Beesje des te meer.

Drie dagen later beviel Beesje van een dochter. Ik weet niet of drie dagen de feitelijke draagtijd van zijn soort was, want Beesje nam het nooit nauw met details. Draagtijd interesseerde hem niet, zijn soort evenmin. De afgeleverde foetus bleek levensvatbaar en dat was meteen het enige wat het mee had. Het was een foeilelijk gemsje en het was scheel als een otter. Beesje moest er niets van hebben. Hij noemde het Schele Selma, maar zelfs de alliteratie kon het kind niet redden. Beesje vergat haar te voeden en te verschonen. Toen we nog geen week na haar geboorte op een terras Rakia dronken zag ik dat hij haar wieg niet bij zich droeg. Ik vroeg hem waar hij de baby had gelaten.

‘In de slaapzak in de tent,’ zei Beesje. Zijn rechterooghoek trok een beetje, wat het altijd deed als Beesje zich betrapt voelde. Het was die dag dertig graden in de schaduw en bij thuiskomst op de camping bleek Schele Selma in de hitte te zijn bezweken. Beesje wierp een beteuterde blik op het lijkje, zei dat het zo beter was. Over de vraag of hij haar al dan niet bewust in de slaapzak had achtergelaten is hij nooit in detail getreden.

Denk niet dat ik schizofreen ben, of tegen bomen praat. Voor alle duidelijkheid: Beesje is mentaal, niet denkbeeldig. Hij zit niet in mijn hoofd, of zo. Hij zit in het hoofd van Sem, de tweede liefde van mijn leven.

Het is gemakkelijk te onderscheiden wanneer Sem Sem is en wanneer Beesje. Allereerst door zijn stem. Sem (gewoon menselijk) heeft een prettige stem om naar te luisteren, vol en zacht als abrikozen, maar die ook galmt vanwege een uitzonderlijk grote keelholte. Goed voor op het toneel, maar jammer omdat het ook het ophalen van zijn neus versterkt, of eetgeluiden, zelfs al probeert hij het volgens de etiquette. Beesjes stem is heser, maar kan zelfs het meest koude hart laten smelten. Beeld je iets in tussen Gollem uit *Lord of the Rings* en Gizmo uit *Gremlins*, en je bent warm.

Sem heeft Paul Newman-blauwe ogen waarvoor menig vrouw is gevallen en die het erg goed doen op de affiches voor zijn acts. Maar Beesje is geen act. Beesje is zo echt als jij en ik. De verandering in Sem is evident wanneer Beesje zijn plaats inneemt: zijn nekspieren verkrampen, zijn handen krommen zich tot klauwtjes en zijn ogen gaan wijdopen en tonen veel wit. Het wit van nieuwsgierigheid. Van naïviteit. Of van onschuld. Beesje voelt slechts één emotie tegelijkertijd, want voor complexere verwickelingen is geen ruimte in zijn hoofd. Maar altijd als hij zijn omgeving beschouwt, lijkt dat doordrenkt van een ongeremde verwondering, alsof hij de wereld steeds weer voor de eerste keer ontdekt.

De reden dat ik me zo tot Beesje aangetrokken voel? Ik denk omdat hij het enige in het leven is wat ik kan doorgronden. Tot een bepaald moment zweef je in het rieten mandje van een luchtballon boven de chaos van het leven, alles veilig overziend zonder er echt deel van uit te maken. Maar dan word je zonder aankondiging over de rand gekukeld en terwijl je gillend naar beneden stort, roepen papa, je decanenen en je mentoren je na: 'En nu doe je het zelf!' De meeste slaan te pletter. Sommige slaan hun vleugels uit en vliegen weg. Mijn grootste verlangen in het leven is om te kunnen begrijpen. Misschien wordt het dan makkelijker om te vliegen.

Zo begon het allemaal: met een keizersnede, omdat ik verkeerd om in de baarmoeder lag. Ik vermoed dat ik expres zo ben gaan liggen, maar dat herinner ik me niet meer. Het is een geruststellende gedachte dat ik niet in een zweterig tumult van persweeën door mijn moeders baarkanaal ter wereld ben gekomen, maar in de zachte handen van een knappe gynaecoloog. Ik verbeeld me dat hij knap was, maar dat weet ik niet. Hij was lomp, dat weet ik wel. De gynaecoloog sneed niet alleen door mijn moeders buikwand, vetlaag en baarmoeder heen, maar ook door het vlees boven mijn linkerheup. Ik heb er een litteken in de vorm van een vraagteken aan overgehouden. Mama kwam er minder goed vanaf: zij behoorde

tot de 0,016 procent van de Nederlandse vrouwen die eind twintigste eeuw hun bevalling niet overleven. Infectie; dood door complicaties, noemen ze het. Papa kreeg een bundeltje kleren mee naar huis, een condoleancekaart en een baby van acht pond, genaamd Sara.

Dit alles gebeurde op 29 februari 1988. De bijnaam die papa voor me verzong was Sara Schrikkel, geen punten voor originaliteit. Papa loopt mank doordat zijn linkerbeen korter is dan het rechter. Dit heeft hij naar eigen zeggen geërfd van zijn vader, mijn grootvader, die tijdens het uitzwaaien van de Canadezen na de bevrijding per abuis op een Duitse landmijn ging staan (papa noemt hem steevast Opa Hinkepoot). Toen ik jong was bestond papa's meest fundamentele bijdrage aan het welzijn van de maatschappij uit het kijken naar betaalzenders en het afnemen van grote hoeveelheden Euroshopper bier. Als ik 's middags uit de kleuterschool thuiskwam had hij zich opgesloten in zijn slaapkamer en hij kwam alleen achter de televisie vandaan om een magnetronmaaltijd voor me op te warmen en me in bed te leggen, beide als het even kon tijdens de reclameblokken tussen zijn favoriete soaps.

We vierden mijn verjaardag voor het eerst in 1992: een kaasquiche met één kaarsje erop. Ik lustte geen kaasquiche, dus papa at alles op. Een jaar later was ik oud genoeg om te vragen op welke dag we mijn vijfde verjaardag zouden vieren.

'Welke datum is het vandaag?' vroeg papa.

'28 Februari.'

'En morgen?'

'1 Maart.'

'Sjustem. En op welke dag ben jij jarig?'

'29 Februari. Maar...'

'Precies. En op 29 februari vieren we jouw verjaardag. Geen dag eerder.'

'Maar papa,' fluisterde ik, mijn ogen neergeslagen. 'Ik zou zo graag mijn vriendinnetjes willen uitnodigen.'

'Hou je nou op met dat gezeur!' viel hij uit. 'Het begint zowat de spuigaten uit te lopen. Dat krijg je ervan als je een schrikkelkind bent.'

Zodra ik het geluid van de tv uit zijn slaapkamer hoorde komen, vroeg ik aan Meneer Gribbels wat een schrikkelkind was. Meneer Gribbels was de dwerg die achter de droogtrommel in het washok woonde omdat hij de schone lakens zo lekker vond ruiken, en die alleen ik kon zien. Meneer Gribbels speelde mandoline en droeg pleisters om zijn vingertjes omdat het instrument eigenlijk te groot voor hem was en zijn vingers vaak tussen de snaren klem kwamen te zitten.

‘Schrikkeldag is iets wonderbaarlijks,’ zei Meneer Gribbels, en zijn gezichtje klaarde op, voor zover iets wat op een gedroogde pruim leek kon opklaren. ‘Het is een dag die is bedacht om het Rad des Tijds niet in onbalans te laten lopen. Je bent een speciaal kind, Sara. In de grote symfonie van het leven dirigeert de schrikkeldag het evenwicht.’

Niet dat ik ooit iets begreep van wat Meneer Gribbels zei, maar ik vond het heerlijk om naar hem te luisteren. Die avond onder de douche vroeg ik, terwijl papa me inzepte: ‘Ben ik gemaakt voor het evenwicht?’

Papa keek grimmig naar het litteken boven mijn heup en snauwde: ‘Soms krijg ik van jou ook een vraagteken op mijn reet.’

‘Meneer Gribbels zegt dat ik speciaal ben.’

‘Ja?’ Hij zeepte me ruw in. ‘Ik hoop maar dat Meneer Gribbels zijn kleine handjes weet thuis te houden, anders kom ik dat puntmutsje wel even over zijn oortjes heen trekken.’

Ik begreep vaak ook weinig van wat papa zei, maar voelde de ondertoon feilloos aan, en die stak me keer op keer. ‘Zou mama...’

‘Begin jij niet over mama!’

Hij smeed het stuk zeep in de badkuip en beende de badkamer uit. Ik heb nooit geweten of papa mij de schuld gaf van mama’s dood, maar we hebben nooit een woord over haar gerept. De volgende dag stond mama’s zus Thérèse voor de deur. Ik zag haar maar een paar tellen voor papa met een ruk de gordijnen sloot, maar ze was ongelooflijk mooi, met een gezicht dat glimlachte, zelfs al glimlachte het niet. Ze werd weggebonjourd met de mededeling dat zij en haar familie hier niets te zoeken hadden. Instinctief voelde ik dat de laatste lijn die mij met mama verbond hier werd doorgesneden. Ik kon wel vergeten ooit een glimp op te vangen van de vrouw die mama was geweest, maar tante Thérèse vergat mij niet. Elk jaar tegen eind februari stuurde ze een kaart, zo volgeschreven dat ze hem in een envelop moest doen om de postzegel erop te kunnen plakken. Die kaarten vond ik geweldig, ook al maakte papa alle informatie over mama met een dikke marker onleesbaar, evenals het postadres van tante Thérèse. Ze schreef dat het haar grootste wens was dat ik op een dag langs zou komen, dat ik altijd welkom was, dat ik nooit mocht vergeten te dromen. Ze ondertekende met ‘liefs’. In haar woorden las ik een hunkerend verlangen om me bij papa weg te halen, me mee te nemen de wijde wereld in, naar een toekomst die voor anderen was bestemd.

Ik fantaseerde daar vaak over, maar dromen bleven dromen. Ik was Sara Schrikkel, en putte vertrouwen uit de wetenschap dat mijn gemiddelde levensverwachting rond de tweeëntwintig verjaardagen ligt. Zo kon ik tenminste altijd jong blijven en dromen over een wereld waarin aromamachines papiergeld hun verslavende geur gaven en leesautomaten post

sorteerden op belangrijkheid van inhoud, zodat uitnodigingen en liefdesbrieven altijd meteen aankwamen en rekeningen stiekem zoekraakten. Ik denk dat ik al die tijd al zat te wachten op iemand als Beesje.

Hoewel er een onweerlegbaar en haast openbare wederzijds begrip bestaat tussen Beesje en mij, is hij in al zijn eenvoud netzomin een typetje als een persoon van vlees en bloed. Beesje is een en al hart. Hij zocht liefde en vond dat in mij. Zijn bestaan beschrijft zo'n perfecte baan om mijn persoon, dat Sem vermoedt dat Beesje genetisch is geconstrueerd om mij lief te hebben. Beesje is een van die zeldzame persoonlijkheden die ondanks de barricades die het leven opwerpt overal het goede in ziet. Het lot van Schele Selma was alleen maar een combinatie van Beesjes naïviteit en Sems invloed over hem. Beesje heeft gevoelens en Sem heeft galgenhumor en het is Sems favoriete bezigheid dat eerste met het laatste te kwetsen.

Als gevolg hiervan, en van een pijnlijk verleden in een reizend circus waar hij tweemaal daags aan een ketting voor publiek moest dansen, is Beesje voortdurend bezig zijn eigen identiteit te benadrukken. Sem noch ik weet precies hoe hij eruit ziet. Beesje laat dat open – mentaal – maar zoekt steeds bevestiging over bepaalde uiterlijke kenmerken: vier pootjes, een vachtje, klauwtjes. Hij houdt je bijvoorbeeld zijn arm voor om uitvoerig te laten zien – en te beschrijven, voor het geval je het niet ziet – hoe hij de klitjes uit zijn vachtje kamt. Als je ook maar een geintje maakt dat hij rode strepen over Sems huid trekt, maakt zijn natuurlijke sprankeling plaats voor onzekerheid en spint hij een cocon waar hij dagenlang in verblijft.

Hoe ver Sems invloed over Beesje zich uitstrekt wist ik niet, tot Sem op een avond zei dat het met Beesje gedaan was. We lagen naakt in bed en er gleed een zweetdruppel over zijn wang, afkomstig uit zijn of mijn haar. Hij zei dat ik teveel aan Beesje hing, dat ik afhankelijk van hem werd. Dat het tijd voor me werd volwassen te worden. Ik zei dat hij niet zo stom moest doen en vroeg om Beesje, maar deze was nergens te bekennen. Toen ik beter keek zag ik dat de zweetdruppel een traan was. Ik raakte in paniek. De woordenwisseling die volgde eindigde ermee dat ik hem krachteloos met mijn vuisten bewerkte en dat hij me in zijn armen sloot. We huilden samen een tijdje, tot ik besepte dat het Beesje was die me vasthield, zijn klauwtjes stevig in de huid van mijn rug vastgezet. Sem zei dat het maar spel was geweest.

Ik kon niets uitbrengen, wachtte tot hij sprak.

‘We doen het nu al zo lang,’ fluisterde hij ten slotte, geschokt door zijn eigen tranen.
‘Ik wilde me voorstellen hoe het zou zijn.’

‘Hoe wat zou zijn?’

‘Een wereld zonder Beesje,’ zei Sem.

Na die dag is Beesje nooit meer helemaal dezelfde geweest. Ik zei dat hij zich geen zorgen hoefde te maken, dat we beiden hadden gezien wie van ons het eigenlijk het diepst had geraakt. Beesje wist het... maar toch blijft hij op zijn hoede. Net als iedereen kent hij zijn angsten en zijn verlangens. Zijn grootste angst is dat Sem hem ‘doet’ – en kan ophouden hem te doen. Zijn grootste verlangen vertelde hij me eens tijdens een van onze gesprekken over welke soort Beesje nou precies is.

‘Het maakt me eigenlijk niet uit wat ik ben,’ zei Beesje en hij haalde berustend zijn schouders op. ‘Maar als ik er ooit achter kom, hoop ik dat ik een eigen lichaam heb dat niet mentaal is, en dat ik daarmee kan vliegen, zodat ik weet hoe vlinders voelen.’

En dan is het nu tijd om het verhaal te beginnen. Er kwam een moment dat Beesje me opnieuw op deze woorden zou wijzen, en ik doodde de man die een bedreiging was voor onze dromen. Ik schoot hem door het hoofd. Sem had me Beesje en dus mijn geluk op dat moment al afgenomen. Of ik dat terugwon, daar gaat dit verhaal over.